

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar

adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

J. KEUNING — CULEMBORG

Het oude lied

Wat er bij de uitstorting van de Heilige Geest plaatsvond, gebeurde wel eens klaps en het kwam ook werkelijk uit de hemel (Hand. 2 : 2), dat wil niet zeggen dat het zo maar uit de lucht kwam vallen. Want er was hier, in deze wereld, een hele geschiedenis aan vooraf gegaan. Het is voldoende bekend dat Petrus in zijn pinksterpreek niet zo erg lang bij het komen-van-de-Heilige-Geest-op-zich-zelf stilstaat. Want hij wil vooral dat plotselinge gebeuren van die morgen in historisch perspectief zetten. Wat zit achter dit incident? Want het is geen incident. Wat is er allemaal niet aan vooraf gegaan? Hoe is God zover gekomen? Natuurlijk, — dan komen de dood en de opstanding van Jezus ter sprake. Maar ook Jezus komt niet ter sprake dan nadat éerst een veel bredere context is zichtbaar gemaakt: dit is het waarvan gesproken is door de profeet Joël.

En alweer: dat is méér dan de verwijzing naar een geïsoleerde tekst, een incidentele voorspelling. Met dit citaat roept Petrus het typische van héél Gods geschiedenis met Israël in de herinnering.

Het typische van die geschiedenis is nl. dit dat het — aan de ene kant — een geschiedenis is die op niets dreigt uit te lopen. Want God steekt keer op keer zijn handen naar Israël uit, want Hij wil dit volk met zich meenemen. Maar ook telkens weer laten ze God staan, geven ze geen respons of juist een averechtse respons. En al blijft God dan ook ondanks alles toch op weg naar het heil, als maakt God na elke nieuwe mislukking een nieuw begin, het haalt allemaal niets uit.

En je zou zeggen: daar moet God toch wel eens een keer genoeg van krijgen. Daar heeft het dan ook alles van weg als Joël het ingrijpen van God gaat aankondigen: Dat alle inwoners des lands sidderen; want de dag des Heeren komt; een dag van duisternis en donkerheid, een dag van wolken en dikke duisternis. De vijanden zijn in aantocht en zullen Jeruzalem binnentrekken en het ver-

woesten. Maar achter die vijand is God die met zijn volk komt afrekenen. Want machtig is het leger dat zijn woord volbrengt, want groot is de dag des Heeren en zeer geducht; wie zal hem verdragen? (Joël 1 : 15-2 : 11).

Is het dus afgelopen? Nee, er komt weer een nieuwe kans: ook nu nog luidt het woord des Heeren: bekeert u tot Mij. Wie weet of Hij zich niet wendt en berouw heeft en een zegen achter zich laat overblijven (2 : 12-14). En bij die vage hoop (wie weet?) laat God het niet. Want Hij geeft weer een belofte van verlossing. Hij zal de vijand verdrijven. En dan, dan zult ge weten dat Ik in het midden van Israël ben en dat Ik, de Heere, uw God ben en niemand anders (2 : 27).

Alsof dat nog niet genoeg is laat God zijn volk dan ook nog zien, waarop dat tenslotte uitlopen moet. Op de volledige doorbraak van het heil: daarna zal het geschieden dat Ik van mijn Geest zal uitstorten op alle vlees (2 : 28). En dan — daar eindigt Joël tenslotte mee, dan zal de Heere blijven wonen op Sion (3 : 21).

Daar lijkt het overigens voorlopig nog niets op. Integendeel. Ook nu, na deze belofte, wendt Israël zich af van God. En, zegt Petrus, dat is zo doorgegaan. Dat is zelfs zover doorgegaan dat jullie de man, door wie God in jullie midden wonderen verricht heeft, Jezus van Nazareth, Jeruzalem uitge-trapt hebben. God is tot het uiterste gegaan met jullie. Maar jullie zijn ook tot het uiterste gegaan met God. Want jullie hebben Jezus gedood (Hand. 2 : 22-23).

Dat moet dus het einde zijn. God gaat zover als Hij maar kan. Maar zelfs dan, juist dan blijkt het met wat voor mensen God te maken heeft. Naar wat voor mensen God zijn handen uitsteekt. Voor welke mensen God alles op alles zet. Mensen, die tot het bittere einde blijven protesteren, blijven weigeren, blijven rebelleren.

En dan?

Dan gaat God nóg verder. Dan wekt Hij Jezus op. En dan keert Hij zich in de verrezèn Jezus toch weer tot die mensen, die van Jezus niets hebben moesten (Hand. 2 : 32-36), om — zoals Petrus het later zegt — hen te zegenen (Hand. 3 : 26). En dan stort God zijn Heilige Geest uit.

Dan gaat God tot het alleruiterste. Dan dringt Hij zich, zegenend, zozeer aan ons op, dat Hij zelf in ons wil gaan wonen. Dat Hij zelf ons leven vullen gaat met zijn aanwezigheid. Met zijn levens-

kracht. Met zijn vuur. Met zijn liefde. Pinksteren wil zeggen: God keert zich zo radicaal naar ons toe, dat wij daardoor andere mensen worden.

Dat is toch het opvallende van de uitstorting van de Heilige Geest. Dat er iets met de mensen gebeurt. Tot dusver ging alles wat God deed nog in zekere zin buiten de mensen om. God deed brood uit de hemel regenen. God dreef de vijanden op de vlucht. Hij genas zieken, wekte doden op. Dat is allemaal waar. Maar daardoor veranderen de mensen zelf nog niet. Ze veranderen daardoor nog niet grondig. Ze blijven eigenlijk dezelfde. En alles wat God aan ze doet en voor ze doet kan daar niet zoveel aan veranderen. Ze verzetten zich, zoals de farizeeën, ze worden duivels, zoals de priesters. Of ze geloven alleen maar niet, zoals de discipelen, die Jezus als 't er op aan komt in de steek laten.

Dat wordt radicaal anders op het pinksterfeest. Want dan gebeurt er wat met de mensen. Dan gebeurt er iets zó ingrijpends met de mensen, dat de omstanders zich vol verbazing afvragen: wat mankeert die lui? Wat is er in 's hemels naam met ze gebeurd?

Wat er met ze gebeurd is? God is naar ze toe gekomen. God is zo indringend naar ze toe gekomen, dat Hij ze van voren en achteren heeft bezet. God is onder de mensen en in de mensen. En als dat gebeurt, dan zeggen ze niet: wat is de wereld om ons heen veranderd! — was zijn de omstandigheden gewijzigd! — hoe heeft ons lot zich ten gunste gekeerd! Maar: wat zijn wij veranderd. We zijn mensen van God geworden. Mensen, die zo door God benaderd zijn, dat Hij in hun handen en voeten, in hun ogen en mond is gaan zitten. Mensen, die radicaal veranderd zijn. Levend gemaakt. Door God. Door Jezus. Door de Geest.

Is het een wonder dat de mensen, die met dit alles geconfronteerd worden, slechts één — radeloze — vraag hebben: wat moeten we doen? Als het waar is dat Jezus, die wij hebben weggeschopt, de hand is van God, — als het waar is, dat deze levendmakende Geest de Geest is van Jezus, — dan hebben wij het heil verworpen, dan hebben we de dood boven het leven gekozen. Dan is er eigenlijk geen hoop meer.

Petrus zegt: jullie moeten je omkeren. Jullie mogen je omkeren. Want God wil jullie schuld vergeven. Zelfs deze schuld. En als

jullie je werkelijk omkeren naar God, dan zullen ook jullie zijn gave — de Heilige Geest — ontvangen. Dan wordt het woord van Joël aan jullie vervuld. Dan ga je Gods nieuwe wereld binnen. Keer je naar God toe, dan zal God zich naar jullie keren.

Is dat dus toch weer het oude liedje. God wacht eerst eens af wat de mensen doen. En dan, als de mensen wel willen, als de mensen zich naar Hem toekeren, ja, dan wil Hij ook wel met de mensen verder gaan.

Is dat het oude liedje? Maar is niet dit het lied van oer-oude tijden: dat God zich tegen alle tegenstand en onwil van de mensen in, naar hen heeft gekeerd? In dat Gods geduld altijd een langere adem heeft dan ons verzet, dan onze onwil, — dat wordt op het pinksterfeest pas helemaal uit de doeken gedaan. Als Petrus zijn roep tot omkeer pas Petrus doet, nadat en omdat God zijn Geest heeft uitgestort. Nadat en omdat God zich in Jezus — gedood en opgestaan — zo radicaal als het maar kan naar de mensen heeft toegekeerd. Dán, als God dat gedaan heeft, als Hij tegen alles in zijn belofte van de Geest, van leven, van heil, heeft waargemaakt, dán zegt Hij: keer je om naar Mij. En juist dán kan God dat zeggen. Want juist dán heeft Hij laten zien wat Hij voor een God is. Wij hebben tot het uiterste tegen God gekozen.

Maar Hij heeft naar ons omgezien. Wij, in de nacht verdwaalden, hoe zou het ons vergaan indien Hij ons niet achterhaalde. Indien niet in de duisternis het licht dat Jezus Christus is gelijk de morgen straalde.

Als we ons ooit omkeren naar God, dan toch alleen doordat we het ontdekken, hoezeer God zich tot het uiterste, tot en met Pinksteren, omkeert naar ons. In een liefde die eerder en dieper is dan onze liefde.

Als we ons ooit laten dopen, dan toch zeker, wanneer Hij ons, ons, onderdompelt in zijn heil.

Pinksteren is het feest van God, die de eerste is en die volhoudt en die tot het uiterste gaat, het feest van God die wint. Daarom wordt de uitstorting van de Geest ook het feest van mensen, die geen kant meer uitkunnen, die radeloos zijn: wat moeten we doen? — en die dan behouden worden, omdat ze zich door deze God overwinnen laten.

Het Verbond als criterium voor de profeet

Profetie en vereenzaming

De Gnostiek, één van de oudste en één van de jongste dwaalwegen, heeft de kerk met heel wat verkeerde dingen opgescheept. Onder andere met de gedachte van de „meervoudige zin” van de Schrift. Die gedachte had tot achtergrond de aangenomen tegenstelling tussen materie en geest, tussen het ongoddelijke boze vertragende principe en de vonk van de verwantschap met God. Er zijn mensen die zó opgaan in hun huwelijk en hun zakelijke beslommeringen, dat men hen helaas „de stoffelijken” moet noemen. Er zijn gelukkig ook mensen, die zich uit het kader van al die materiële zorgen en zaken terugtrekken op de goddelijke tegenpool van de geest waarin zij de verwantschap met de Heilige smaken. Dat zijn „de geestelijken”, de „pneumatici”. Zoals dat meer gegaan is heeft de kerk aan de ene kant die ketterij streng veroordeeld maar anderzijds diverse elementen van die verkeerde gedachtengang „onder verdunning” overgenomen. Zo waren velen ervan overtuigd, dat de bijbel niet alleen een letterlijk-historische zin had, maar ook een diepere betekenis, een „waarheid achter de waarheid”. En deze laatste betekenis vereiste het „geestelijke” verstaan, dat dieper groef dan de letter en de historie. Iedere gewone gelovige, die zijn geloof beleefd in zijn gewone handel en wandel, ... iedere gewone kerkman dus kan nog wel snappen dat de barmhartige Samaritaan aan de waard twee schellingen ter hand stelde (Luk. 10:35). Geen kunst aan! Dat staat er gewoon! Maar wie verstaat dat die beide schellingen hun diepste verklaring vinden in de sacramenten als tekenen en zegelen van de barmhartige Christus? Kom daar nu eens om! Dat is pas een diep-geestelijke kunst! Dat leid je niet af uit de letter. Dat ligt niet op de lijn van de historie. Dat zie je alleen maar in een onmiddellijke door de Geest gewerkte intuïtie.

U voelt wel dat het Verbond van de HERE hier ver te zoeken is. Want dat Verbond betekent dat we in- en vanuit Christus samen verbonden worden. Aan de HERE en aan elkander. Dat tweede kan niet gemist worden. Maar bij de gedachte van de dubbele (of nog ingewikkelder: driedubbele!) Schriftzin krijgen we wéér de élite en de vereenzaming. Enkele uit de Geest levende profeten tegenover

Kerkelijk Leven

een grote schare „gewone” gelovigen die de bijbel alleen maar „recht-toe-recht-aan” kunnen lezen en eigenlijk als het erop aankomt maar „leken” zijn, onmondigen!

Elite en vereenzaming! Ook hier weer.

U hebt wel begrepen, dat de Heilige Geest hier een merkwaardig geïsoleerde positie inneemt. Hij is eigenlijk niet meer de Geest van Christus maar een God apart! Hij bekwaamt de gelovigen niet meer tot een dienen van God met hun gehele mensenverstand en met al hun mensenkrachten. Neen, Hij is helemaal de Geest van de „wondersprong” geworden. Hij zet het werk van het gewone verstand en van de gewone krachten stil en Hij verleent kracht tot de wondersprong van de intuïtie, tot een associatie die niet geleerd kan worden. Je ziet het of je ziet het niet! En de zieners steken als speciale uitverkorenen boven de gewone kerkmassa uit! Zij zijn eenzaam als élite. En ze maken de massa eenzaam — als naamlozen.

Profetie en Verbond

Eén van de preken die voor mij onvergetelijk zijn is de bekende preek van Prof. Holwerda over Psalm 139. Ik denk dat ik dat voor de meeste ouderen onder ons niet behoef toe te lichten. En de jongeren zou ik, zacht gezegd, willen aanraden die preek te lezen. Waarom was die preek nu zo goed? En waarom verliest ze haar smaak niet nu de tijdsafstand al weer zo groot geworden is? Laat ik daar op een heel zakelijke manier eens iets van zeggen:

a. Door deze preek is het lezen van Psalm 139 tot de dag van vandaag toe een uiterst verrijkende en vruchtbare bezigheid voor mij.

b. Dat is niet te danken aan een belichting van wondere diepten achter en onder de psalm maar aan het feit dat de preek laat zien wat er — in al zijn genade-diepte — werkelijk staat! De preek leidt tot de konklusie, dat de psalm zo mooi is. Ze is zo goed omdat ze van zichzelf afwijst.

c. Dit is alles mogelijk, omdat de preek niet die intuïtieve wondersprongen kent, waarover we het

Pastorale notities

De éér-waardigheid op het eind

Ieder mens heeft op z'n tijd behoefte aan een waarderend woord. Wanneer iemand dag in dag uit, jaar in jaar uit, met toewijding en naar vermogen zijn arbeid verricht, en hij ontvangt van zijn werkgever nooit een woord van dank en tevredenheid, al is het in nog zo'n bescheiden vorm, dan hapert er iets aan de menselijkheid in de sociale omgang. De arbeidslust en arbeidsvreugde wordt er zeker niet door bevorderd.

Vergeleken bij de vorige eeuw is er in de sociale verhoudingen heel veel ten gunste gewijzigd. Arbeidsprestaties worden veel meer dan vroeger opgemerkt en gewaardeerd, als iemand 25 of 40 jaar in een bedrijf werkzaam is geweest, dan gaan zulke jubilea niet ongemerkt aan de bedrijfsleiding voorbij. In de meeste gevallen ontvangt de jubilaris naast een royale gratificatie woorden van dank en erkentelijkheid.

Voor heel veel bejaarden, die op 60 of 65-jarige leeftijd hun vaste werkkring moesten verlaten, is het afscheid nemen van bureau en

bedrijf, van chefs en collega's, een min of meer officiële gebeurtenis geweest, waaraan ze met genoegen blijven terugdenken. Niet om het met-pensioen-gaan zelf. Maar vooral omdat er toen met name aan hun veeljarige arbeid en werkprestaties opzettelijke aandacht werd geschonken. De woorden van dank en waardering, toen namens directie en collega's uitgesproken — ze mochten voor ons beseft dan wat te hooggestemd zijn geweest — blijven op onze oude dag bewaard als een lichtende plek op de afgelegde levensbaan.

Als onze levensavond is aangebroken staan we, zoals gezegd wordt, buiten het arbeidsproces. Wij bezitten meer dan voorheen een tijd van terugzien en bezinning. We gaan meer oog krijgen voor de betrekkelijkheid en onvolkomenheid van al het werk dat onder de zon geschiedt, niet het minst van ons eigen werk.

We zien wat meer vooruit. En hoe dankbaar we vroeger ook waren voor een waarderend woord en de erkentelijkheid voor gedane arbeid, de éér-waardigheid door mensen ons toegekend, gaat ons aan het einde van het leven steeds minder wegen tegenover hetgeen de Heiland zijn trouwe dienaars eenmaal zal toezeggen: 'Gij goede en getrouwe dienaar: over weinig waart gij getrouwd, over veel zal Ik u aanstellen. Ga binnen in de vreugde van uw Heer!'

B. Telder, Bilthoven

net gehad hebben. Was dat het geval, dan zou ze immers veel „mooier” zijn dan de psalm! Mooier tussen aanhalingstekens! We kunnen de preker volgen op zijn weg. Hij legt steeds verantwoording af van zijn uitspraken. We blijven binnen het raam van de letters en van de heilshistorie. d. Eén en ander brengt mee, dat we altijd ook weer een gevoel van beschaming opdoen. Waarom hebben we die psalm in haar eenvoudige diepte niet altijd al zo gelezen? Waarom is ons altijd zo veel ontgaan? De psalm had immers die diepe inhoud van het begin af aan! Ze lag toch niet buiten ons bereik!

Het komt me voor, dat we hier een voorbeeld hebben van wat een profeet in deze nieuwtestamentische bedeling is en moet zijn. Twee brandpunten markeren zijn positie:

1. Hij is de kinderen Gods vooruit in zijn inzicht in- en verstaan van de Schriften;

2. De kinderen Gods kunnen hem volgen en zijn inzicht gaan delen.

Anders gezegd:

1. In een tijdelijke eenzaamheid steekt hij boven de kinderen Gods uit door zijn inzicht in de Schriften;

2. Hij vereenzaamt de kinderen

Gods niet maar opent voor hen een eenvoudige weg om tot dezelfde diepte van inzicht te komen.

Hier heerst het Verbond als criterium voor de ware profetie. Daar is een voorgaan en een volgen, maar dan op de ene weg van het opwassen in de genade en de kennis van onze Here en Heiland, Jezus Christus (2 Petr. 3:18).

De Heilige Geest is hier de Geest die van de Vader en de Zoon uitgaat. Hij is de Geest, die de krachten van hart en verstand, die gewone krachten, heiligt tot de groei in het leven van geloof en gehoorzaamheid.

Hij bekwaamt sommigen tot het heil van allen. Hij bindt in- en vanuit Christus samen... „één lichaam is het...”. Hij brengt de Verbondsgemeenschap tot leven en keert zich tegen de afbraak daarvan in de tweedheid van élite en naamlozen.

De aktualiteit

We leven in een tijd van veel vernieuwingen. Als we de historie een beetje kennen, dan zien we dat er maar weinig echt nieuw is! Er is in de kerk altijd veel geredeneerd. De theologie stond in hoge ere. In de laatste dertig jaren hebben we tot twee maal toe de rede-

nering als een wurgende macht ervaren. Velen zijn er daardoor toe gekomen het verstand en het inzicht zo ongeveer als een vijand van het Koninkrijk Gods te gaan beschouwen. Dan komt de grote reactie van het irrationalisme! Iets is waar en goed en heilig omdat het niet te volgen is. Omdat het onmiddellijk (zonder het middel van Woordverkondiging en -uitleg) wordt gezien, aanschouwd, ervaren. De Heilige Geest wordt weer de Geest van de wonder-sprong. De Geest van de intuïtieve greep, van de wondervolle associatie. De prediker moet niet te volgen maar juist onnavolgbaar zijn! De gewone kerkman, die zijn geloof beleefd in de gewone voortgang van het gewone leven, hij loopt weer het gevaar uit de stand van de „geestelijken” te worden uitgesloten.

De Verbondsgemeenschap is niet meer het eigenlijke. Elite en — daartegenover — naamlozen! Een nieuwe variant op het oude thema „Ecclesiola in ecclesia”, het ware kerkje in de grote kerk. Elite en vereenzaming en een „profetie” die deze scheiding in de hand werkt!

Laten allen die door de HERE

met een bijzonder inzicht in zijn Woord begiftigd zijn alle élite-verzoeking bestrijden. Zij moeten de gewone kerkman eenvoudig toestaan alle stappen van hun redenering te volgen en van elke konklusie rekenschap te vragen. Zij zijn er voor allen. En als ze door hun diepere inzicht tijdelijk eenzaam zijn, dan behoren ze die eenzaamheid op te heffen door allen te helpen bij het opwassen in de genade en de kennis... Anders hebben we zó weer de „pneumatici” terug.

Ik denk maar weer aan Prof. Holwerda, die ons de blijdschap van het mogen volgen en tegelijk de beschaamdheid over onze traagheid bijbracht. Hij vermeed voor zichzelf de eenzame élitaire post en hij stond ons niet toe als „leken” te gaan dwepen met deze éne „geestelijke” verstaander! De grootheid in het dienen van allen! Misschien vindt menigeen dat ik erg doordraaf. Zó is het toch zeker niet met ons gesteld? Ik kan wel toegeven dat er bij mij van gedraaf sprake is. Ik wil zo graag het doordragen van anderen verhinderen.

Moge ik dan de enige draver zijn en blijven!

periode van studie en bezinning. Al het werk wat wij doen is namelijk ondergeschikt aan het bovenomschreven doel, dat ons voor ogen staat: voorhal te zijn: heenwijzen naar het heiligdom, waar het geheim van ons bestaan ont-huld wordt, en dat vanaf „publiek terrein” waar buitenstaanders en insiders elkaar ontmoeten en zich laten aanspreken door dat wat op de wanden van de voorhal staat afgebeeld: de vragen die oprijzen vanuit het gemeenschappelijk mens-zijn in een gemeenschappelijke wereld.

Na deze inleiding nemen wij de draad van ons verhaal weer op: wat zijn die vragen, die wij als christen en niet-christen gemeenschappelijk hebben? Van waaruit lopen de lijnen in onze werkelijkheid, die boven zich uitwijzen naar een hoger geheim? De ontwerpers van de middeleeuwse 13e eeuwse kathedralen schilderden in de voorhal in de regel drie zaken: de natuur, deugd en ondeugd van de mens en de muizen.

De titel boven dit verhaal laat weten, dat ik het ditmaal over de eerste van deze 3 zaken wil hebben: de natuur.

In het linker-voorportaal van de Notre-Dame in Parijs ziet u in de boog de afbeeldingen van de tekens van de dierenriem, met de erbij behorende jaargetijden en hun werkzaamheden op het land. In andere voorportalen ziet u afbeeldingen van de zeven scheppingsdagen. U ziet er afbeeldingen van de dieren- en plantenwereld in steen gehouwen — zó fascinerend dat het tot vandaag toe voorwerp van studie is van biologen, die willen weten met welke planten en dieren de middeleeuwer vertrouwd was.

Toch zijn deze dieren en sterrenbeelden en planten daar niet neergezet uit wetenschappelijke interesse. Voor de middeleeuwer was de dieren- en plantenwereld een schaduw van de bovennatuurlijke waarheden van het evangelie. Hij zag de natuur als symbool. Niet als de ware werkelijkheid, ook niet zoals de Oosterling als alleen

maar schijn (maya), maar als spiegel, spiegel van hogere werkelijkheden.

Als Adam van St. Victor een noot in de hand houdt, ziet hij in de houten buitenkant een symbool van het hout van het kruis en in de zachte kern, waar de mensen voeding van ontvangen: Jezus verborgen goddelijkheid. En was het niet Augustinus, die in een boom (stam, tak en blad) een symbool zag van de Drieëenheid? Dit wijst op een zeer bijzondere en heel diepe beleving van de natuur.

De natuur is in de middeleeuwen veel goddelijker dan bij ons: men mediteerde over de natuur. Eigenlijk zijn alle dingen vleesgeworden woorden van God.

In ieder dier of iedere plant zit een gedachte van God verborgen en heel de natuur is als het ware het boek van God, waarin ieder schepsel een woord van God is, geladen met betekenis. (Zie E. Mâle, *The Gothic image*, p. 30 e.v.) Als ik boven dit artikel schrijf „Terug naar de natuur” bedoel ik niet, dat wij zouden kunnen of moeten terugkeren naar die middeleeuwse natuurbeleving. Toch hadden zij iets bijzonders wat wij niet meer hebben in hun relatie tot de natuur en dat is: een diep besef dat wij in de natuur niet maar te maken hebben met „materie” of allerlei „processen”, maar dat de natuur Geest-vervuld is, een ziel heeft, of hoe je het ook noemen wilt.

Toen Linnaeus in Leiden de plantenwereld onderzocht zei hij daarin God gezien te hebben „quasi a tergo” = als het ware op de rug gezien, zoals Mozes de heerlijkheid van Jahweh mocht zien (Ex. 33:23).

We moeten terug of beter nog: vooruit naar zo'n nieuwe ervaring van de natuur.

Eigenlijk loop ik hiermee al vooruit op het slot van dit artikel. Beter is het om nu eerst erbij stil te staan wat de vragen zijn die in de 20e eeuw oprijzen uit het contact dat wij hebben met de natuur. Daarover meer in het volgende artikel.

W. G. RIETKERK — ECK EN WIEL

Over het voorportaal van de Kerk

(3)

Terug naar de natuur

Er zijn nogal wat misverstanden in de omloop over wat l'Abri eigenlijk wil. Er zijn mensen, die zich generen over het feit dat hun zoom of dochter een tijd bij ons doorbrengt. Is l'Abri er dan niet voor „probleem-gevallen”? Laat ik het dan maar eens hier zwart op wit neerschrijven: **neen**, dat is niet het eerste doel van l'Abri. Het eerste doel van l'Abri is een brug te slaan naar de van God vreemde mens in de 20e eeuwse cultuur. Daarom schrijf ik deze artikelen over de voorhal van de kerk. Dat is het wat l'Abri wil zijn: een plaats waar de vragen gesteld kunnen worden, of die nu binnen- of buitenkerkelijk van aard zijn. Maar dat niet alleen. l'Abri is namelijk ook niet alleen een discussie-centrum. In de voorhal behoort ook zichtbaar te worden, waar het hart klopt van het christen-zijn. l'Abri is tegelijk een leef-gemeenschap, waar wij in de wijze van leven en omgang met mens en natuurs iets willen laten zien van de realiteit van God en de liefde van Christus. Het gebeurt regelmatig, dat mensen tot ons de toevlucht nemen met bijzondere problemen. Wij keren naar ons l'Abri voor een

zijn daar blij om. Ze zijn hartelijk welkom. Betekent l'Abri niet: schuilplaats? Som kunnen wij hen helpen en wij zijn blij, soms moeten wij hen doorverwijzen naar meer specialistische hulp. Dit is een van de aspecten van ons werk. Toch komen veruit de meeste jon-

J. MEULINK — ENSCHEDE

Kunstmatige inseminatie bij de mens

Een kindje maken?

In Genesis 4 lezen we, dat Adam gemeenschap had met zijn vrouw, zij werd zwanger en baarde Kaïn. In de oude vertaling staat, dat Adam en zijn vrouw **bekende**, een uitdrukking, die alleen bij mensen gebruikt wordt. Hierdoor wordt aangegeven, dat de geslachtsgemeenschap bij de mens, in tegenstelling tot het dier een bewuste daad is.

Als Eva haar eerste zoon geboort heeft, zegt zij, dat zij met behulp van de Here een kind **gekregen** heeft. Eva erkende een kind gekregen te hebben. In deze tijd weten veel mensen het beter. Zij **nemen** een kind. Zij **maken** een kind.

Met instemming las ik, dat de fractievoorzitter van D.66, Jan Terlouw, over deze uitdrukking zeer verontwaardigd is.

Hij merkte op: „we nemen een kind, ik haat die uit-

drukking tot het diepst van mijn ziel. Wat een hoovaardij. Onze mogelijkheid is zo klein, zo afhankelijk van buiten de macht liggende factoren. Er valt niets te nemen.”

Inderdaad de term „een kind nemen” wijst op grote zelfoverschatting.

Evenals Eva weten wij, dat het kinderen krijgen niet buiten God omgaat.

Ons huwelijksformulier zegt terecht: „hun kinderen, zo het U behaagt hun die te geven.”

Wij mogen onze kinderen uit Gods hand ontvangen. Maar is dat nog wel helemaal waar? We hebben nu toch de kunstmatige inseminatie? Wij maken toch zelf kinderen?

De kunstmatige inseminatie, in het vervolg afgekort als K.I., is een van de vraagstukken, die momenteel

Vervolg op pag. 188

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

OP TIJD OPHOUDEN

Kent u nog de naam van de eens zo beroemde sopraanzangeres, mevrouw A. Noordewier-Reddingius? Ze overleed in 1949 als een oude vrouw. Dat is een generatie geleden, zeggen we vandaag. Haar successen lagen dus zo'n twee tot drie generaties terug; ik neem aan dat de meeste lezers van dit goede blad zich haar niet herinneren.

Ja, dat was in een tijd, dat men niet Aaltje Noordewier durfde te zeggen. Men noemde haar voluit mevrouw Noordewier-Reddingius. Zoals men in de Engelse landen nog spreekt van een Lady Chatterly en een Dame Myra Hess.

Mevrouw Noordewier had het zingen geleerd bij Johan Messchaert aan het Amsterdams Conservatorium. Die bracht haar de liefde voor het oratorium bij. Ze debuteerde in de „Paulus” van Mendelssohn en werd internationaal beroemd door haar onovertroffen bijdragen in de Mattheus Passion en alle grote oratoria. Ze gold als de beste Bach-vertolkster van alle tijden. Ze heeft waarschijnlijk altijd boven de topprestaties van haar opvolgster Jo Vincent gestaan. Verschillende componisten als Alphons Diepenbrock hebben speciale liederen voor haar gecomponeerd. Ze werd begeleid door een pianist als Anthon Verhey, door een organist als Anthon van der Horst. Wie een beetje thuis is in de vaderlandse muziekgeschiedenis van het begin dezer eeuw weet, dat we hier over de keurklasse spreken. Mevrouw Noordewier was een zangeres „van grote begaafdheid en fijnzinnigheid”, zoals de handboeken haar prijzen.

Ze hield met zingen op in 1929 en was toen 61 jaar. Dat is laat genoeg voor een zangeres. Dat „ophouden” moet u trouwens niet serieus nemen: het werd meer een werken achter de schermen. In 1938, toen ze 70 jaar werd, bood de Maatschappij van Toonkunst haar een plaquette aan met de inscriptie: „voor onze vorstelijke zangeres”. En was dit nu het afscheid? Nee, deze vrouw, die een generatie van zangers en zangeressen heeft opgeleid, moest tot haar tachtigste jaar doorgaan met lesgeven. Op haar 81e overleed ze, moe en afgeleefd.

Ik herinner me, dat mijn vader over haar sprak: „een stem als een gouden klok”, zei hij. Hij was bewogen als hij over haar sprak. Dit was het einde. Hier hield het menselijk kunnen op. Deze zang moest de zang van engelen benaderen, meende hij.

—o—

Behalve voor de radio (en dan in de beginjaren, toen elke radio nog met

de Mexicaanse Hond had te worstelen) heb ik mevrouw Noordewier-Reddingius eenmaal zelf mogen horen zingen. En dat was een gebeurtenis om nooit te vergeten.

Het was in Nijmegen in de grote Stephanskerk, bij het machtige orgel van mijn leraar Willem de Vries. Een verrukkelijk programma van Bach en Diepenbrock. Ik zat als jongen geboeid en verloren te luisteren naar die bijna bovenmenselijke klanken. Ze bracht het kolossale kerkgebouw met de gebrandschilderde ramen en de Vlaamse lichtkronen tot leven. Alles in de schemerige ruimte sprak, fluisterde, zong, juichte, schalde en echode. Mijn hart zong mee met deze priesteres, die haar bede met opgeheven handen als een avondoffer, als wierookgeur, naar boven zond.

Dát zei ik de volgende dag tegen mijn muzikleraar. Dat ik die avond nooit zou vergeten, nu ik zijn lenige spel als entourage van deze uiterst begaafde vrouw had mogen beluisteren.

Zijn antwoord was een bittere ontgoocheling. Het is een nationale schande, zei hij woedend. Een vrouw als deze, met een stem zoals maar eenmaal per eeuw voorkomt had op tijd moeten kunnen ophouden. Ze was toen 64 jaar en ze kon van armoede niet rustig gaan leven. Moest haar eigen roem overleven en blijven werken tot haar dood. Ze was goed genoeg geweest om haar land internationale roem te bezorgen — maar niet goed genoeg voor een staatspensioen. Iedere suffe loketambtenaar had voorrechten boven haar. Hij had haar in haar briljante jaren gekend — en daar was dit maar een schaduw van. Want beroemd zijn betekent: hard werken. En ook aan een beroemde zangeres gaat het menselijk leed niet ongemerkt voorbij.

Dit alles zei hij. En dat kwam hard aan. U ziet, dat ik het na 44 jaar nog geheel kan weergeven. En de bitterheid van mijn leermeester kreeg voor mij in die 44 jaar meer dimensies. Want ik begreep dat hij — met zijn sterk gevoel voor recht en gerechtigheid — op een algemeen en nationaal onrecht doelde: dat kunstenaars, die hun hele leven voor hun medemensen inrichten, door diezelfde medemensen in de steek worden gelaten, wanneer ze niet langer aan de hoge eisen van het publiek voldoen. Dat mensen, die eens terecht roem hebben geoogst die, roem moeten overleven en straks een ezelsbegrafenis krijgen.

En ik ging begrijpen, in de loop der jaren, wat een zegen het moet zijn: op tijd te mogen ophouden. Liefst op een zelf gekozen tijdstip. Niet te hoeven doorzwoegen, tot men op het einde van „die ouwe sok” zit te wachten. Want beroemd of niet — de afgang is dezelfde.

—o—

Intussen zijn de sociale mogelijkheden sterk verbeterd. Er is een staatspensioen voor allen ingesteld, onder het ministerie-Drees. De andere pensioenen zijn in ons land enorm verbeterd. Ze zijn bovendien onvervreemdbaar en gelden als een uitgesteld loon. Iemand die wat in zijn leven heeft gepresteerd in de kunst, in de wetenschap, de handel of waar ook, is niet meer verplicht zich langzaam van zijn plaats te laten dringen. In veel gevallen kan hij — als hij er wat voor over heeft —

Vervolg van pag. 187

Kunstmatige inseminatie

zeer actueel is. Het is opvallend, dat in deze tijd zo veel gediscussieerd wordt over vraagstukken, die het leven of de dood raken.

We zitten met het vraagstuk van de abortus provocatus, het doden van ongeboren kinderen.

We hebben het probleem van de euthanasie, het doen eindigen van levens, die wij niet meer zinvol achten.

Als derde probleem komt de K.I. naar voren, het met kunstmatige middelen verwekken van kinderen.

De techniek schijnt ons onverwachte mogelijkheden te geven op het terrein van dood en leven en wij weten niet goed hoe wij er mee moeten opereren.

Wat is kunstzinnige inseminatie?

Bij K.I. van de mens wordt de mogelijkheid gegeven de ontmoeting tussen de vrouwelijke eicellen en mannelijk zaad op kunstmatige wijze te vergemakkelijken. Door middel van een medische ingreep wordt het mannelijk

zaad in of bij de baarmoeder gebracht.

Men spreekt ook wel van kunstmatige bevruchting, maar deze term is niet juist. De behandeling garandeert geen bevruchting, maar vergemakkelijkt deze. Daarom is ook vaak een herhaalde behandeling nodig om tot succes te voeren.

Bij K.I. onderscheiden we twee soorten en wel de homologe en de heterologe.

Men spreekt van homologe K.I. wanneer binnen het huwelijk kunstmatige hulp wordt verleend bij het inbrengen van sperma (mannelijk zaad). Dus wanneer het sperma van de echtgenoot gebruikt wordt. In het vervolg zal deze behandeling worden aangeduid als K.I.E.

Bij heterologe wordt het sperma gebruikt van een derde, een donor.

Deze laatste zal in het vervolg als K.I.D. worden aangeduid.

K.I. heeft tot doel hulp te bieden aan kinderloze echtparen, die zo gaarne een kind willen hebben. Adoptie van kinderen is vaak niet mogelijk, omdat het aanbod ver achterblijft bij de vraag.

Ongeveer 10% van de huwelijken blijft ongewild kinderloos.

Door K.I. kan men nu in veel gevallen be-

vorderen, dat toch een kind geboren zal worden. Op deze wijze kan men de nood, die in veel kinderloze huwelijken ontstaat, lenigen.

Geschiedenis van de K.I.

Men is geneigd te denken, dat K.I. van de laatste tijd is. Evenmin als euthanasie en abortus provocatus is K.I. iets van de laatste decennia.

Bij dieren is de toepassing van K.I. al zeer oud. In de 14e eeuw schijnen de Arabieren het al bij paarden te hebben toegepast. Er werd sperma van edele dieren van vijanden gestolen om een beter ras te krijgen.

In 1790 vindt de K.I. bij de mens voor het eerst toepassing.

De engelse medicus Hunter verrichtte toen nl. een K.I.E., met het sperma dus van de echtgenoot.

In 1866 wordt de eerste succesvolle K.I. bij een mens uit Amerika gemeld.

Na in de vorige eeuw in meerdere landen niet zonder succes te zijn toegepast, hoort men een tijdlang weinig meer van K.I. bij mensen, totdat deze in de laatste tijd weer sterk begint toe te nemen.

Na 1941 trad een bloeiperiode in. Vooral in Amerika heeft de K.I. een grote omvang ge-

Bij de afscheidsreceptie voor de man, die vandaag „barst” tegen zijn Bank zegt, werden veel foto's gemaakt. De Nunspeter Courant koos met zorg de bijgaande foto uit, waarop de schrijver staat afgebeeld met zijn beste vriend Gart, de tuinman voor halve dagen, ook aan veel lezers van Opbouw wel bekend.

zelfs met vervroegd pensioen uitstappen, teneinde nog wat aan zijn resterende leven te hebben. En de laatste jaren voor hun pensioen kunnen werkers, in sommige gevallen, enige verlichting in hun arbeidsprogramma krijgen. Terwijl ze, door ervaring en routine, dezelfde resultaten van voorheen vaak met minder inspanning kunnen bereiken. Zo worden ze niet uitgewrongen tot hun laatste werkdag; om straks een voordelige klant voor het pensioenfonds te blijken. Zo krijgen ze een eerlijke kans om — naar de mens gesproken — nog wat van het derde deel van hun leven te maken.

Dat zijn toch wel kostelijke dingen, nietwaar? Want je hoeft niet beroemd te zijn om toch een ellendige smak te maken, wanneer je aan de kant wordt gegooid. En juist mensen, die op een welbesteed leven kunnen terugzien, zijn dikwijls niet de meest geschikte om de moderne tijd te verstaan. Bovendien gelden ervaring en verleden nauwelijks; deze generatie denkt in termen van slagvaardigheid en toekomst.

Mevrouw Noordewier-Reddingius moest doorzeulen tot het bittere einde van haar leven. Het is inderdaad een nationale schande geweest. De vis werd duur betaald — maar de kunstenaar mocht kreperen. Voor mij heeft dit voorval betekend: dat het een zegen van God is, wanneer we op tijd mogen ophouden.

—o—

Ophouden — met wat? Ophouden met werken?

Nee, dat lijkt me niet leuk. Een leunstoel en een abonnement op de puzzelkrant staan toch niet op uw verlanglijstje, wel? Zo lang de Heere u het leven en de gezondheid schenkt, zijn er tal van werkterreinen, waar men om uw inzet zit te roepen. Een van mijn vrienden (die zijn leven lang de kerk had vergeten) werd meelevend lid en nam de complete kerkelijke administratie voor zijn rekening; zo meende hij een schuld te vereffenen. Een vriendin van ons is weduwe en geeft een deel van elke dag aan de Unie van Vrouwelijke Vrijwilligers. Een andere

vriendin besteedt, hoewel geen weduwe, de halve dag aan ditzelfde doel; haar man leeft voor de bejaardenzorg en heeft nog enkele andere pro Deo functies. Dan hebben we een vriendin, die het begin van een geconstateerde multiple sclerose gebruikte als een startsein, om een m.s.-vereniging op te richten; die haar leden bijstaat en begeleidt op deze zeer bijzondere weg van levensaftakeling.

Interesseert het u? Dan gaan we nog even verder. Mijn grootvader van vaderszijde haalde na zijn 65e nog rustig een paar acten Spaans en Italiaans; talen, waar hij nooit tijd voor gehad had. Noemt u dat wetenschappelijk egoïsme? O, maar laat me u dan erbij vertellen, dat hij tegelijk met zijn pensionering een aantal uren per dag inruimde voor het maken van brailleboeken voor de (toen juist verbrande) bibliotheek van een blindeninstituut. Dat aantal uren liep jaarlijks op, naarmate ander werk wegviel. Tot zijn dood toe werkte hij hele dagen aan brailleboeken. Ik vergat te zeggen dat hij eveneens tot het einde wekelijks een hoofdartikel voor een kerkblad schreef.

En dan denk ik aan onze eigen professor Greijdanus. Toen Schilder hem vlak voor zijn dood vroeg, of hij het niet jammer vond zijn werkzaam leven af te sluiten, antwoordde Greijdanus: „nu, ik ben toch klaar? Dát boek is gereed en dit boek ook en van mijn laatste boek heb ik juist de drukproeven gecorrigeerd.” Hij had gewerkt, zo lang het dag was. Hij had zijn levensprogramma mogen afmaken. Toen was het tijd om op te houden.

—o—

Deze tijd vergt veel van zijn werkers. Om een goed gebruik van uw talenten te maken (misschien ook om een goed belegde boterham te ontvangen) moet u zwoegen in het zweet van uw aanschijn. Maar als het u vergund wordt op tijd op te houden, kunt u straks uw werktempo en verkregen ervaring nuttig en met minder inspanning gebruiken. Uw gaven gewilliglijk en met vreugde aanwenden ten nutte van uw broeders.

Mij frappeerde eens een wijze kreet in mijn Succes-agenda, mijn privé-secretaresse, die me nooit in de steek laat. Voor een harde werker, zo las ik daar, betekent vrije tijd het recht om zelf zijn programma te bepalen.

Dat leek me sedertdien een kostbare wijsheid. Geen dagelijks gareel, door de wil van anderen opgelegd. Geen plicht om in je naastbeste pak te lopen. Geen opgeschroefde glimlach en geen obligate kwinkslag meer. Geen dwingende eis om alles te weten, alle problemen van anderen op te lossen en niemand teleur te stellen. Om dag en nacht klaar te staan, zelfs voor onredelijke wensen. En om beleefd te blijven bij aperte gemeenheden.

Mijn grootste baas zei eens tegen een kredietnemer: „je moet nooit onder de Bank komen. Je moet altijd „barst” tegen je Bank kunnen zeggen. Dan ben je vrij man en kun je je zelf zijn.”

Vandaag zeg ik „barst” tegen mijn Bank. Ik mag op tijd ophouden. Ik mag mijn eigen agenda opstellen. Ik mag mezelf zijn in mijn oudste kloffie. Loof de Heere, mijn ziel, halleluja!

kregen. In 1951 schatte men het aantal hierdoor verwerkte baby's al op 250.000. Er zijn spermabanken, waar men tegen betaling sperma voor K.I. kan krijgen.

Men streeft ernaar de donor, die altijd geheim blijft, streng te selecteren. Zo wordt b.v. vaak gezocht naar een biologische vader, die dezelfde lichaamsbouw heeft als de wettelijke. Erfelijke belasting en bloedgroep worden vooraf onderzocht. Ja zelfs de kerk wordt niet vergeten. Bij voorkeur wordt een donor gezocht, die tot hetzelfde kerkgenootschap behoort, als de wettelijke vader! Of men daarbij ook het verschil tussen de vele gereformeerde kerken in het oog houdt is mij niet bekend.

Men vraagt zich af, waar deze ontwikkeling in de toekomst zal heenvoeren. In communistische landen is al gesteld, dat natuurlijke voortplanting maar materiaalverspilling is. In de Ver. Staten werd al in 1945 een voorstel gedaan om te komen tot een super-ras van „reageerbuisbaby's”.

In de utopistische roman „Brave New World” (1932) begint Huxley zijn verhaal met een rondgang door de broed en conditiecentrale, waar de kinderen gefabriceerd worden. De bevruchting van de eicellen en de groei ge-

schiedt kunstmatig.

Dat verhaal van Huxley moge nu nog overdreven schijnen, zo erg ver staat het toch niet meer af van de werkelijkheid. De K.I. is metterdaad een stap op weg naar de kunstmatige fabricage van de mens.

We zijn op weg om kinderen te maken.

Homologe K.I.

Over het algemeen is er weinig bezwaar tegen de K.I. Wanneer sperma van de echtgenoot gebruikt wordt kan er niet van huwelijksontrouw worden gesproken, terwijl ook de vader de verantwoordelijkheid tegenover zijn kind beleven kan.

K.I. is in dat geval niet anders dan medische hulp om datgene wat door fysieke oorzaken tussen man en vrouw niet mogelijk is, te herstellen.

In rooms-katholieke kring heeft men echter ook tegen de K.I.E. bezwaren. Reeds in 1897 antwoorde Paus Leo XIII op de vraag of een kunstmatige bevruchting van een vrouw kan worden aangewend, dat dit ongeoorloofd was. In later tijd is van r.k. zijde gesteld, dat alleen assistentie na de normale geslachtsdaad geoorloofd is, maar elk overig kunstmatig ingrijpen moet strijdig met de natuurlijke orde

der voortplanting worden genoemd.

Inseminatie, die buiten de normale weg gaat, wordt onnatuurlijk, immoreel en zondig genoemd.

Ds O. C. J. Breen, die ook bezwaar heeft tegen K.I.E. zit eigenlijk op hetzelfde spoor.

Zijn bezwaar is, dat het kinderen verwekken geïsoleerd wordt van de normale cohabitatie, die juist als uiting en bezegeling van de liefde nimmer „op een afstand” door middel van een derde factor kan plaats vinden. Wel wordt, aldus Breen, de trouw niet geschon- den, maar de schakel tussen het trouw zijn in de liefdebeoefening en het kind, nl. de lichamelijke gemeenschap wordt geëlimineerd c.q. kunstmatig gesubstitueerd.

Wat ds Breen hier met gebruik van veel vreemde woorden stelt ligt in de lijn van de bezwaren, die men in rooms-katholieke kring heeft.

Het principiële bezwaar, dat tegenstanders van K.I.E. hebben, is, dat deze onnatuurlijk is. Onnatuurlijk in de zin, dat het afwijkt van de gewone natuurlijke gang van zaken.

Dat is juist, maar is dat een principieel bezwaar?

Is de natuur hierin voor ons normatief? Kunnen wij uit de natuur een zedelijke norm af-

lezen? Dat lijkt me geen bijbelse gedachte. De natuur geeft ons in zedelijke zin geen eisen of verboden. In Genesis lezen wij, dat de mens de aarde heeft te onderwerpen en heeft te heersen over de natuur. Al betekent dat natuurlijk ook weer niet, dat wij de natuur mogen uitbuiten.

Overigens heeft ds Breen naar mijn opvatting zich te weinig rekenschap gegeven van de structuur en de zin van de sexualiteit. Er is geen sprake van een elimineren van de lichamelijke gemeenschap bij K.I. Deze blijft precies zo functioneren.

Aan de andere kant moet ook bij K.I.E. wel enige voorzichtigheid worden betracht. Wanneer bv. man en vrouw geen geslachts-gemeenschap met elkaar willen hebben, maar toch een kind willen hebben, zijn zij niet in de positie, dat zij de verantwoordelijkheid voor een kind op zich mogen nemen. In deze gevallen is K.I. een onjuiste weg.

Het zal ook gewenst zijn, dat men eerst de kinderloosheid, voor vele gehuwden een zwaren beproeving, innerlijk verwerkt heeft, voordat men zijn toevlucht neemt tot K.I. Tenslotte lijkt me K.I.E. toegepast na de dood van de man, wat theoretisch mogelijk is, af te wijzen.

De synode van de Ned. Hervormde Kerk over K.I.D.

Terwijl de K.I.E. vrij algemeen aanvaard wordt, worden tegen K.I.D. veel bezwaren ingebracht.

In 1957 deed de generale synode van de Hervormde Kerk een duidelijke uitspraak over K.I.

De 6 conclusies van het door de synode aanvaarde rapport laat ik hieronder volgen:

1. In het algemeen is binnen het huwelijk kunstmatige inseminatie met sperma van de echtgenoot niet ongeoorloofd.
 2. De kunstmatige inseminatie met sperma van een derde moet veroordeeld worden als in strijd met het wezen van het huwelijk naar Gods wil.
 3. Deze vorm van inseminatie moet veroordeeld worden, omdat de gehoorzaamheid tegenover God en de verantwoordelijkheid, die de ene mens tegenover een andere draagt, onmogelijk tot haar recht kunnen komen.
 4. Deze vorm van inseminatie moet veroordeeld worden, omdat de verhouding van de gehuwden tot elkander en van de „ouders” tot het kind verstoord wordt.
 5. Deze vorm van inseminatie moet veroordeeld worden, omdat zij betekent ongehoorzaamheid aan God van de kant van degene, die zijn zaad laat gebruiken.
 6. Het is gewenst, dat onderzocht wordt of deze vorm van inseminatie door de wet dient te worden verboden, dan wel anderszins maatregelen moeten worden genomen, opdat het waarachtige menszijn worde beschermd en het zedelijk besef worde gevormd.
- Een duidelijke afwijzing dus van K.I. Dat was echter in 1957. Sindsdien zijn de opvattingen nogal gewijzigd. Van de commissieleden, die aan dit rapport hebben meegewerkt is bekend, dat in elk geval een tweetal, dr Dupruis en ds Kaptein zijn „om”gegaan.

De generale synode van de Geref. Kerken van Haarlem

De synode van de Geref. Kerken, die onlangs vergaderde had het er veel moeilijker mee. Het uitgebreide rapport, dat aan de synode werd aangeboden eindigt met twee aanbevelingen:

1. De vraag, of ter bestrijding van ongewenste kinderloosheid binnen een huwelijk al dan niet kunstmatige inseminatie donor kan worden toegepast ter beantwoording over te laten aan de gewetens van de desbetreffende gehuwden zelf.
2. Bij alle betrokkenen, echtparen, artsen en donors aan te dringen op een gewetensvolle toepassing van deze methode, waarbij het belang van het kind dat langs deze weg geboren wordt, centraal dient te staan.

Een lid van het deputaatschap, haar naam zij met ere vermeld, de vrijgem. geref. mevrouw G. Bremmer-Lindeboom, heeft haar handtekening niet onder het rapport gezet. Overigens, het alleen moeten staan is ook het lot van haar zuster geweest bij de commissie, die in 1965 rapport uitbracht aan de ministers van Justitie, Sociale Zaken en Volksgezondheid over „Kunstmatige inseminatie bij de mens”. Mevr. mr Ir F. T. Diemer-Lindeboom diende daarbij een minderheidsnota in.

De synodale commissie, die de behandeling van dit rapport voor de synode moest voorbereiden kwam met een meerderheids en een minderheidsrapport.

Het meerderheidsrapport stelde voor het studierapport te beschouwen als een eerste oriëntatie ten dienste van de meningsvorming onder christenen, en het als zodanig aan de kerken en andere direct betrokkenen aan te bieden.

Het minderheidsrapport stelde, dat de toepassing van K.I.D. principieel en praktisch met veel vragen en onzekerheden is omringd. Men stelde daarom voor, nog geen uitspraak te doen over het al dan niet toelaatbaar zijn. Meerderheid en minderheid kwamen tenslotte tot overeenstemming.

Men wilde al het naar voren gebrachte materiaal in handen van de commissie geven voor het maken van een praatpapier, dat aan de synode zal worden voorgelegd.

Dit voorstel, dat betekent dat de synode geen uitspraak doet, werd aanvaard. Een tegenvoorstel van ds J. A. Boer om uit te spreken, dat de K.I.D. bij het licht van de Heilige Schrift een niet ongeoorloofd middel is om het leed van het kinderloos huwelijk te lenigen werd met grote meerderheid verworpen.

Beoordeling van K.I.D.

Bij een beoordeling van K.I.D. is de verleiding groot uitvoerig in te gaan op allerlei neveneffecten. De vraag b.v. of de moeder zich niet aangetrokken zal voelen door de onbekende donor. De gevolgen voor het kind, wanneer het ontdekt via K.I.D. te zijn verwekt. Het gevaar van een huwelijk tussen halfbroer en half-zuster. Het risico, dat de verhouding tussen kind en „vader” slecht is. Het gevaar, dat de vrouw zich verheven voelt boven haar man, die niet de biologische vader is, met als gevolg spanning in de huwelijksverhouding.

Zo zijn er meer risico's te noemen. In hoeverre deze reëel zijn, is moeilijk te beoordelen. Wanneer een gynaecoloog uit eigen ervaring vertelt slechts sporadisch gevallen van ernstige huwelijksmoeilijkheden te hebben meegemaakt, zegt dat weinig. Dat is dan de ervaring van één persoon, en dan nog van iemand, die er zelf als inseminaris bij betrokken is.

Slechts een uitvoerig onderzoek door onpartijdige derden zou misschien iets over de gevolgen kunnen zeggen. Misschien, want het blijft nog de vraag, of de betrokken echtparen een betrouwbaar antwoord zullen geven. Bij een beoordeling van de K.I.D. lijkt het ook beter zich te bepalen tot de principiële hoofdvragen:

1. Is K.I.D. te rijmen met de monogame huwelijksverhouding?
2. Is K.I.D. te rijmen met de verantwoordelijkheid, die de vader heeft tegenover zijn kind.
3. Doet K.I.D. niet te kort aan het recht van een kind om op te groeien in levensgemeenschap met eigen vader en moeder

Is K.I.D. echtbreuk?

In het voorstel van ds Boer wordt terecht gesteld, dat de H. Schrift ons leert dat het huwelijk door God monogaam bedoeld is (Matth. 19 : 4-6). Dat huwelijk is volgens Ef. 5 de afspiegeling van de verhouding van Christus tot Zijn gemeente. Deze verhouding is exclusief en verdraagt geen indringing van een vreemde.

Wanneer ik een verslag over de synode lees,

dat volgens prof. Rothuizen het monogame huwelijk een cultuurwinst is en de opvatting daarover als zou er verder geen ruimte zijn ontmythologiseerd moet worden, dan is het duidelijk, dat Rothuizen op het punt van het monogame huwelijk al op een ander spoor terecht is gekomen. Op dat standpunt is het ook begrijpelijk, dat men de beslissing over K.I.D. maar aan het geweten van de betrokkene wil overlaten.

Ik meen, dat de Schrift over het monogame als het door God gewilde huwelijk duidelijk genoeg is.

Maar breekt K.I.D. nu deze huwelijks-gemeenschap?

In strikt juridische zin kan bij K.I.D. niet van overspel gesproken worden. Bij overspel wordt gedacht aan volledige vleselijke gemeenschap. De fysieke gemeenschap ontbreekt hier juist geheel.

Ook wanneer we letten op de eigenlijke betekenis van het woord overspel, moet de vraag of K.I.D. overspel is, ontkennend worden beantwoord.

Het woord overspel bestaat uit „over” in de zin van meer dan behoorlijk en „spelen” in de zin van vleselijke gemeenschap hebben.

Het valt niet te ontkennen, dat bij K.I.D. dat spelelement ontbreekt.

Toch meen ik, dat hier in ethische zin wel sprake is van echtbreuk, omdat hier de totaliteit van de exclusieve huwelijks-gemeenschap wordt geschonden. In lichamelijke zin vindt er nl. indirecte gemeenschap plaats.

De algehele blijvende levensgemeenschap tussen man en vrouw wordt verbroken. Voortplanting is niet het eigenlijke doel van het huwelijk, maar het huwelijk als tweeenheid van man en vrouw is toch wel bestemd uit te groeien tot de drieenheid van vader, moeder en kind (Brillenburger Wirth).

Al wordt uiteraard in de Schrift niet over K.I.D. gesproken, deze gaat toch wel in tegen de diepste beginselen van wat de Bijbel over het huwelijk zegt. 1 Kor. 7 zegt, dat in het huwelijk man en vrouw zo tot één vlees geworden zijn, dat bij beide over zelfbeschikking over hun eigen lichaam geen sprake meer is. Hierop maakt de K.I.D. een ontoelaatbare inbreuk. Evenmin als de man het recht heeft zijn vrouw buitenechtelijk huwelijksverkeer toe te staan, zo min heeft hij het recht het lichaam van zijn vrouw af te staan tot bevruchting in een weg, die indruist tegen de aard van het door God verordende huwelijk.

Het huwelijk is een levensgemeenschap van twee mensen, die als hun huwelijk met een kind wordt gezegend, in hun nageslacht de gestalte van hun saamverbondenheid mogen vinden. Een kind is nimmer los te denken uit de huwelijksverbondenheid.

Terecht stelde mevr. Diemer-Lindeboom, dat het kind van een andere man dan eigen echtgenoot in de thuwelijk een „Fremdkörper” is. De integrale eenheid van het huwelijk krijgt een breuk, zodat hier sprake is van echtbreuk sui generis, die niet is te vergelijken met de bekende vormen van echtbreuk. De conclusie moet zijn, dat K.I.D. een moderne vorm van echtbreuk is, die de exclusiviteit van het huwelijk aantast.

De verantwoordelijkheid van de vader

Ook de verantwoordelijkheid van de vader lijdt bij K.I.D. schipbreuk.

Men kan dat niet afdoen met het argument, dat de biologische vader heeft plaats gemaakt voor de liefdevolle verzorging van de man, die vader genoemd wordt.

Die biologische vader zou niet zo belangrijk zijn.

Een merkwaardige misvatting.

Hoe belangrijk die biologische vader is, blijkt alleen al uit het feit, dat hij strikt anoniem moet blijven. Door de donor geheim te houden erkent men al de grote betekenis van de ontmoeting van het kind met zijn biologische vader.

Een dergelijke onderwaardering van de li-

chamelijke afstamming lijkt me meer heidens dan bijbels.

Belangrijker nog is de verbondsrelatie, die de Schrift ons leert.

Terecht wees mevr. Bremmer erop, dat in een studie van gelovigen voor de gemeente niet nagelaten mag worden er de aandacht op te vestigen, dat God Zijn belofte geeft aan de gelovigen en hun zaad.

Hoe groot is de verantwoordelijkheid van een christen, als hij zaad afstaat voor het verweken van kinderen, die in ongelovige gezinnen zullen moeten opgroeien.

De vader naar het vlees heeft geen enkele relatie meer met zijn kind en toch is hij voor God verantwoordelijk voor de opvoeding van zijn kind.

Ik kan niet begrijpen, hoe men K.I.D. te rijmen acht met de beloften en eisen, die het verbond van God geeft

De positie van het kind

En dan de positie van het kind.

Men ga hier niet vergelijken met adoptie. Bij adoptie staat het belang van het kind voorop. Deze komt slechts tot stand, indien zij in het kennelijk belang van het reeds bestaande en door zijn eigen ouders gewoonlijk niet gewenste kind is. Het belang van de adoptieouders komt pas op de tweede plaats. Bovendien stelt men bij adoptie de eis, dat het kind over zijn afstamming wordt ingelicht. Bij K.I.D. blijft deze inlichting om voor de hand liggende reden achterwege

Bij de K.I.D. staat het belang van het kind juist niet voorop.

De aanbeveling in het rapport van de geref. synode, dat bij toepassing K.I.D. het belang van het kind centraal dient te staan is rijkelijk naïef. Aan het kind wordt zijn vader, die ook voor God voor hem verantwoordelijk is, onthouden.

Ten aanzien van zijn werkelijke afstamming wordt hij bedrogen.

Tegenover het kind wordt onrecht gepleegd.

Slotbeschouwing

Door ds Boer was voorgesteld, dat de synode zou uitspreken, dat de K.I.D. bij het licht der Schrift een niet geoorloofd middel is om het leed van het kinderloos huwelijk te lenigen.

Het valt te betreuren, dat de synode deze uitspraak niet heeft gedaan.

In feite heeft men nu voor de K.I.D. het licht op groen gezet.

Dat betekent een verdere aftakeling van het monogame huwelijk

Feitelijk heeft men daarmee de kinderloze huwelijken ook niet geholpen.

Veel vrouwen lijden helaas nog door het feit, dat vrouwen zonder kinderen en ongehuwde vrouwen ondergewaardeerd worden. Alsof de vrouw door niet moeder te worden haar natuurlijke bestemming zou hebben gemist. Het zou een zegen zijn, wanneer we van deze dwaze gedachte verlost zouden worden. Hier is nl. sprake van een discriminatie, die niet naar de Schrift is. Man en vrouw moeten kinderloosheid op christelijke wijze leren te verwerken en aanvaarden. Dat betekent niet, dat ze God niet vurig mogen bidden om kinderen te krijgen. Wanneer de Here echter laat zien, dat hun huwelijk kinderloos zal blijven, moeten ze niet proberen God te dwingen.

We moeten God niet proberen te helpen op de manier van Abraham.

We moeten God niet trachten een kind af te dwingen, zoals Rachel deed.

We moeten niet proberen via K.I.D. zelf een kindje te maken.

Onze eisende liefde moet worden veranderd in een niet eisende.

Door deze innerlijke vernieuwing van de geest worden man en vrouw pas echt geholpen.

Dat kan zich alleen voltrekken door de liefde, die Christus in onze harten wil uitstorten.

C. VEENHOF — KAMPEN

„Maassluis” - „Babylon”!

Wij hebben in „Opbouw” meermalen geschreven over de Geref. Kerk (vrijgemaakt) van Maassluis waarvan ds H. van Tongeren predikant is. Er zijn daarmee en daarin namelijk dingen geschied die, niet alleen voor haar maar ook voor alle andere (vrijgemaakt) Geref. Kerken van het grootste gewicht zijn. Zowel voor de „binnen”- als de „buiten verbandse”.

Om goed te doen beseffen wat daarmee en daarin geschied is moeten we eerst even enkele feiten memoreren.

☆☆☆

De kwestie waar het daar in eerster instantie om ging was het zgn. „wegroepingskerkrecht” dat door prof. Kamphuis werd geïntroduceerd en gepropageerd en door de binnenverbandse kerken met stilzwijgende of duidelijke instemming werd geaccepteerd en geïmplementeerd.

Waarin dat „kerkrecht” bestaat kan ik het best duidelijk maken met de vermelding van wat in de kerk van Kampen gebeurd is.

In die kerk was een groepje leden dat het met de gang van zaken daar niet eens was. Ze hadden o.a. bezwaar tegen de prediking van de predikanten. Uitten dat ook op verschillende manier. Zo b.v. door het houden van vergaderingen van een besloten groep. Ook op alles behalve fraaie wijze. Eens protesteerde een broeder zelfs in een kerkdienst luidkeels tegen een preek van ds Mulder! Toen de preek van een band af werd gedrukt kon niemand er enig bezwaar tegen inbrengen!

Ten slotte geschiedde het volgende: Op een vrijdagavond kregen alle leden van de kerk een stencil in de brievenbus, ondertekend door twee ouderlingen, vergezeld van een persoonlijke brief van prof. Kamphuis, waarin zij werden opgeroepen zich los te maken van „de ontrouwe kerkeraad” en de a.s. zondag als ware kerk samen te komen in de Stadsgehoorzaal. Daar in die zaal kwam toen, op die zondag, de enige „ware kerk” van Kampen samen! De drie duizend leden die aan deze kerkelijke revolutie niet hadden meegedaan werden op deze wijze door de rebellerende groep geëxcommuniceerd. Ik moet hier nog aan toevoegen dat van een serieus „gravamen” tegen de leer van de predikanten of het optreden van de kerkeraad nooit sprake was geweest en dat deze kerkelijke manipulatie geschiedde zonder dat daarin enige „meerdere vergadering”, in casu, de classis ook maar in enig opzicht was gekend. Dit „wegroepingskerkrecht” werd in vele kerken in praktijk gebracht.

☆☆☆

De gang van zaken was dan verder als volgt: Op de op de zo tot stand gebrachte kerkelijke scheuring volgende classische vergadering verschenen dan twee stel afgevaardigden die pretendeerden de (vrijgemaakte) Geref. Kerk te vertegenwoordigen van de plaats waar de breuk was geslagen. En dan moest die vergadering beslissen welk tweetal afgevaardigden de „ware” kerk vertegenwoordigden! Meestal werd dan de „scheurkerk” als zodanig beschouwd. Maar was dat niet het geval dan wendde zo'n kerk zich via de beroemde „kerkelijke weg” tot de particuliere synode. En meestal kwam dan de zaak wel voor elkaar.

Ten slotte heeft een generale synode van de vrijgemaakte kerken dat „wegroepingskerkrecht” goedgekeurd.

En alle kerken die door het toepassen daarvan waren ontstaan werden door die synoden

als de echte vrijgemaakte kerken, en dus als de enig ware kerk ter plaatse erkend.

☆☆☆

Tegen dit „wegroepingskerkrecht” werd nu door de (vrijgemaakt) Geref. Kerk van Maassluis bezwaar ingebracht.

Eerst bij prof. Kamphuis en toen dat niet hielp bij de kerkelijke vergaderingen. De kerkeraad deed dat op waardige, goed gedocumenteerde wijze. We hebben er in Opbouw meermalen fragmenten van gepubliceerd. Maar die kerkeraad kreeg steeds nul op zijn request!

Het is niet doenlijk de jarenlange strijd die de Maassluisse kerkeraad tegen dat onkerkelijk en onchristelijke monstrum van het „wegroepingskerkrecht” voerde te verhalen. De beschrijving ervan kan een boekdeel vullen.

Een zekere eindfase bereikte de gang van zaken toen de kerk van Maassluis uit het verband van de classische kerken werd gestoten. Haar afgevaardigden werden op de vergadering van de classis Schiedam niet meer geaccepteerd! De kerk van Maassluis kwam „buiten het verband” te staan.

☆☆☆

En toen kreeg ook die kerk op directe wijze met het „wegroepingskerkrecht” te maken!

Een groepje kerkleden stelde de kerkeraad daarvan nl. op 13 mei '74 'n ultimatum! Binnen drie dagen (!) moest die groep antwoord hebben op de vraag of de kerkeraad „zich al of niet bekeert, o.a. uitkomend in het al of niet ratificeren van de schriftuurlijke besluiten der meerdere vergaderingen.”

De kerkeraad antwoordde snel, nl. op 15 mei, en wel aan ieder van de ondertekenaars persoonlijk. Zeer welwillend en vredelievend schreef de kerkeraad dat het antwoord in overleg met drie predikanten-adviseurs (Ds Wielenga, Ds Zemel en Ds Van Nieuwkoop) in principe tot stand was gekomen, maar dat de definitieve tekst pas over enkele dagen gereed kon zijn!

Maar de protesterende broeders konden niet wachten.

Geen dag en geen nacht.

Op 18 mei kregen alle leden van de kerk van Maassluis een brief waarin deze broeders mededeelden zich aan het opzicht en de tucht van de kerkeraad te hebben onttrokken en waarin zij — volgens het bekende recept, — alle leden der kerk „wegriepen van achter de kerkeraad.”

Zo werd ook in Maassluis de kerk gescheurd. De rebellerende broeders verklaarden aan de kerk die zij verlieten en verstootten „dat Christus bij u in de huidige situatie de kerk niet meer vergadert.”

Dat wisten ze zeker!

En door de classis Schiedam werd de rebellerende groep als de ware vrijgemaakte kerk van Maassluis erkend.

Zelf pretendeerde zij de enig ware kerk van Maassluis te zijn!

☆☆☆

Maar de kerk van Maassluis wilde met alle oprechtheid en ernst in de gemeenschap van de vrijgemaakte kerken blijven!

Zij wilde niet buiten dat verband leven.

En ze deed alle moeite om dat te bereiken.

En zo wendde ze zich ten slotte tot de generale synode van Kampen van vorig jaar.

Een deputatie van de kerkeraad kwam ter synode.

En daar deed de kerkeraad een uitermate belangrijke stap. Hij verklaarde zich bereid de door hem jarenlang ingebrachte bezwaren — met behoud van eigen gevoelens — van de tafel te nemen. Hij verklaarde zich voorts bereid te willen spreken met allen die bij de geslagen breuk betrokken waren om in onderling overleg te komen tot heling van de geslagen breuk. En hij verzocht de Generale synode een commissie-van-hulp te zenden om deze pogingen tot hereniging te bevorderen. Het leek toen alsof hereniging in het zicht kwam.

☆☆☆

Maar de zaak pakte anders uit!

De classicale vergadering wilde van geen synodale inmenging in de zaken die naar haar oordeel alleen haar aangingen weten.

De classis stelde de keiharde eis dat de kerke-raad, laat ik maar zeggen van ds v. Tongeren, moest verklaren dat hij (en niet de weggelopen broeders) de kerk van Maassluis had gescheurd.

Voorts sloot de classis zich geheel aan bij de eis der wegroepers, dat de kerke-raad-v. Tongeren moest erkennen dat Christus niet meer door hem zijn gemeente vergadert.

Het is ongelooflijk — maar waar.

Het is te begrijpen dat deze kerk aan deze voorwaarden niet kon voldoen.

Ze zou daarmee — en dan speciaal door aan de eerste eis te voldoen — de Here Christus hebben beledigd en verloochend.

En wat deed nu de Generale Synode die van deze keiharde eisen hoorde?

Het — herhaald — verzoek van de kerk van Maassluis om een commissie-van-begeleiding te zenden wees zij af. En in een slotbrief dreef zij de kerke-raad naar de scheurkerk met de woorden: „De weg die terugvoert naar het verband der kerken is niet onduidelijk. Aanvaardt de consequenties van uw Verklaring van 2 juni jl. allereerst jegens de kerke-raad, waarvan br H. E. de Jong scriba is.”

Dat wil zeggen:

„Erken dat Christus zijn kerkvergaderende arbeid in uw gemeente niet verricht.

Erken dat **niet** de destijds weggelopen broeders, maar **gij** de kerk van Maassluis hebt gescheurd!

☆☆☆

Zoals men weet heeft de kerk van Maassluis

na het ontvangen van deze synodale eis waaraan ze om des gewetenswill niet kon, niet mocht voldoen, zich met een Laatste Appèl tot alle „binnenverbandse kerken” gewend. Dat was een goede zaak.

Want daardoor werd deze uiterst belangrijke, diep ingrijpende, het hart van het kerk-van-Christus-zijn rakende, zaak op de consciënties van **alle** kerkeraden gebonden.

Nu kan niemand meer zeggen: wat die classis of die synode deed raakt mij niet!

☆☆☆

En nog is het einde niet.

In het pas verschenen Handboek van de „binnenverbandse” kerken kan men op pag. 26 lezen: „Onttrokken aan de gemeenschap der kerken: Ds H. van Tongeren.”

Deze schandelijke leugen werd gelanceerd ten aanzien van de man, die, dat wéét ik, geworsteld, gebeden, tot **het uiterste gegaan is**, om de gemeenschap met de zusterkerken te bewaren.

En in datzelfde jaarboek leest men van de hand van de redacteur prof. Kamphuis het volgende:

„De generale synode heeft de bezwaren van de kerke-raad van Maassluis-B afgewezen (die gemeente in Maassluis die door de classis buiten het verband was gesloten) en scheen voor haar argumentatie en haar Schriftuurlijk appèl aanvankelijk bij deze kerke-raad gehoor te vinden die van zijn zware beschuldigingen aan diverse instanties terugkwam. Maar in de loop van de synode bleek de classis Schiedam bij haar oordeel te moeten blijven. Van Maassluis-A verscheen een brochure 'Om de bewaring van het Gereformeerde kerkverband' met als ondertitel: 'Een overzicht van

de strijd in de Gereformeerde Kerk te Maassluis in de classis Schiedam tegen het independentisme'”. (234).

Hiermee moeten de lezers van zijn verhaal het doen.

Welke onmogelijke eisen die scheurkerk en de classis stelden behoeven zij niet te weten.

En het verbijsterende woord dat de kerke-raad van de scheurkerk aan het adres van de gemeente van ds Van Tongeren richtte wordt ook niet genoemd.

Het is dit woord:

„Dit alles overziende broeders en zusters, zeggen wij u, dat u zich geen dag langer mag onderwerpen aan de leiding van uw kerke-raad. Hier klemmt het Woord van onze God, dat zegt: „Gaat uit van haar, mijn volk, opdat gij geen gemeenschap hebt aan haar zonden en niet ontvangt van haar plagen. Openb. 18:4”.

Dit woord wordt in de Schrift namens de verheerlijkte Christus gezegd tot zijn gemeente met het oog op het grote Babylon, dat een woonplaats der duivelen en een schuilplaats voor allerlei onreine geesten en voor alle soort van onrein en verfoeilijk gevogelte is, omdat alle volken de wijn van haar ontucht hebben gedronken, en de koningen der aarde ontucht met haar hebben bedreven!

Met dit Babylon wordt de kerke-raad van ds Van Tongeren vergeleken!

Ik weet daarover maar één woord te zeggen: **gruwelijk**.

Prof. Kamphuis noemde ds Mulder, die trouwe, vrome pastor van Kampen, eens **een wolf in schaapskleren**.

De rebellerende broeders in Maassluis vergeleken hun wettige kerke-raad bij **Babylon**. Wanneer zal aan deze afschuwelijkheden een einde komen?

Kerknieuws

Beroepen te Amsterdam-Zuid i.c. met Amsterdam-West: Ds P. Veldstra te Leerdam.

Bedankt voor Steenwijk: ds G. Mul te Dronten.

Ds J. Schelhaas — Ds J. Schelhaas te Delft-Abtswoude heeft de (syn.) gereformeerde kerken verlaten en zich gevoegd bij de gereformeerde kerken (buiten verband). Hoewel het gebruik is in „Opbouw” om in betreffende personalia tamelijk sober te zijn, willen we in deze rubriek toch één en ander vermelden. Ds J. Schelhaas werd 16 sept. 1925 geboren. Hij deed intree in de kerk te Exmorra en Allingawier en Tjerkwerd ca. op 14 april 1957, diende de kerk te Leeuwarden-Huizum (voorheen Huizum) vanaf 4 sept. 1960 en verbond zich aan de gemeente te Delft-Abtswoude op 1 okt. 1967.

Inmiddels heeft de gereformeerde kerk (buiten verband) te Zwolle een beroep op Ds J. Schelhaas uitgebracht in de vakature Ds G. v.d. Brink, welk beroep Ds Schelhaas heeft aangenomen. In verband daarmee is de meivergadering van de klassis Enschede op 10 juni voortgezet teneinde met Ds Schelhaas een christelijk gesprek te voeren.

In een brief, die Ds Schelhaas d.d. 25 mei jl. aan kerke-raad en gemeente van Delft-Abtswoude heeft gericht en die o.a. in „Onder de Lelie”, het kerkblad van onze gemeente te Zwolle, werd gepubliceerd, merkt Ds Schelhaas onder meer op:

„Wij hebben vooral ook onoverkomenlijke bezwaren tegen de koers van de Gereformeerde ker-

ken. Lid zijnde van de Wereld-raad van Kerken, De Raad van Kerken in Ned. en van de Internationale Zendingsraad, is men samen op weg met alle mogelijke kerken en groepen en stromingen naar een vrijblijvende midden-orthodoxie (of vrijzinnigheid). Dit alles met de verloochening van de Reformatie, Afscheiding en Doelentie. Nu de plaatselijke kerk van Delft-Abtswoude in meerderheid deze koers van het kerkverband volgt, gehoord vele kerke-raadsbesluiten, is voor ons de werksituatie onmogelijk geworden.”

Zwolle — Kort verslag van de gekombineerde kerke-raadsvergadering van de Chr. Geref. en de Vrijgemaakt Geref. Kerk te Zwolle in de Zuiderkerk op 10 mei '76: De preses, ds Van Oene opent deze vergadering met Schriftlezing (Joh. 10:1-16) en gebed. Volgens gemaakte afspraak zal deze vergadering gewijd zijn aan het onderwerp: „De praktijk van het belijden aangaande de kerk”. Uitgangspunten van bespreking zijn o.a. de wederzijdse erkenning van de beide kerken, dat Chr. Geref. Kerk en Vrijgem. Geref. Kerk beide ware kerken van Christus zijn, die zich houden aan de Heilige Schrift als Woord van God en aan de Reformatorische confessie (de drie formulieren van eenigheid). Toch is in de samenwerking van de beide kerken in de afgelopen jaren hier en daar verschil van gevoelen naar voren getreden. Van vrijgemaakte zijde vraagt men zich af of het belijden van de kerk in de Chr. Geref. Kerk wel die aandacht krijgt, die aan deze belijdenisartikelen moet worden geschonken. Immers, de artt. 27-

29 van de N.G.B. laten een duidelijke taal horen Van Chr. geref. zijde is men beducht, dat in vrijgemaakte kring, ook „buiten verband”, er sprake is van een identificeren van de eigen kerk met de algemene christelijke kerk. In de praktijk van het werk, met name op het gebied van de evangelisatie, komt er een verschil naar voren: terwijl de chr. geref. diensten met belangstellenden een bredere samenwerking kennen en ook in de Tentactie werd samengewerkt met bijv. syn. geref. en Baptisten, kunnen de vrijgemaak-

teo van craaikamp

en

mieke van oord

hopen, zo de Here wil, te trouwen op 18 juni 1976 om 11.30 uur in het kasteel raadhuis te dusen.

Gods zegen over hun huwelijk vragen zij in een dienst die geleid zal worden door ds j. m. smelik, legerpredikant te eindhoven. deze dienst wordt gehouden om 15.00 uur in het kerkgebouw aan de kievitswaard te werkendam.

gelegenheid tot feliciteren van 17.00 tot 18.30 uur in „de brabantse biesbosch” te werkendam.

u bent altijd welkom op zuiderkruis 39, veenendaal.

WIE KAN EN WIL

in onze, met de Chr. Geref. Kerk gecombineerde diensten op 4, 11 en 18 juli voorgaan?

H. J. Janssens, Seb. v. Noyestraat 36, Eindhoven (tel. 040-436635)

ten daaraan geen medewerking geven, omdat zij van oordeel zijn, dat evangelisatie en zending eerste roeping van de kerk zijn, waarbij Jezus Christus gepredikt moet worden, maar ook Zijn Li-chaa, de Kerk, moet worden aangewezen. In een open en hartelijke bespreking wordt hierover van gedachten gewisseld, eerst in groepen van ongeveer 14 brs, later in een voltallige vergadering. Aan het slot van de vergadering wordt afgesproken, dat spoedig in het najaar opnieuw zal worden saam-vergaderd. (M. Lok, scriba)

Ds O. Mooiweer

Verkondiging en Verwachting

In dit boek schildert ds Mooiweer twee belangrijke aspecten van de Kerk des Heren: zij verkondigt getrouw het Woord, in liefdevolle onderwerping aan Zijn gezag, en leeft in gehoorzaamheid naar Zijn grote dag toe, die zij met verlangen verwacht.

De auteur heeft zijn stof als volgt ingedeeld:

1. De prediking van het Evangelie. 2. De dienst van de diaken. 3. Tongentaal en bedsgenezing. 4. Kerk en geloofsbelijdenis. 5. Het gezin in de branding. 6. Leven uit het Woord.

Het boek leent zich uitnemend zowel voor persoonlijke meditatie als voor gezamenlijke bespreking; het is geschreven in een boeiende stijl, uitgevoerd als zg. paperback, met een fraai omslag van Jeremias Eenkhoorn, telt 136 pagina's, en kost f 14,90. Een fijn cadeau — voor uzelf of iemand aan wie u iets goeds wilt geven!

Bestel omgaand bij de boekhandel of rechtstreeks bij de uitgever:

**BUIJTEN & SCHIPPERHEIJN
AMSTERDAM**

Valkenburgerstraat 106 — Postgiro 22960